

Sisälllys

- ❖ IFRS-sidosryhmätapaaminen Erkki Liikasen ja Hans Hoogervorstin seurassa.....2
- ❖ Vuokrasopimusten tilinpäätöskäsittely etsii vielä muotoaan – IFRS-valvonnan havaintoja käyttöönottovuodelta.....6
- ❖ Mitä rahoituslaitokset kertoivat luottoriskeistä ja odotettavissa olevista luottotappioista? 10
- ❖ ESMAn tilinpäätösvalvonnan painoalueet vuodelle 2020 – tiedonanto entistä laajempi kattaen muun kuin taloudellisen informaation ja vaihtoehtoiset tunnusluvut 14
- ❖ Esitteen riskitekijöiden esittämistä koskevat ohjeet voimaan 4.12.2019 17
- ❖ Johdon liiketoimi-ilmoitusten virhetilanteet ja muutokset tulevaisuudessa.....17
- ❖ Listayhtiöiden sähköisestä XBRL-raportoinnista tietoa RTE-seminaarissa Otaniemessä.....18
- ❖ Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen uusi osoite 18

Markkinat-tiedotteessa käsitellään ajankohtaisia listayhtiön tiedonantovelvollisuuden, tilinpäätösvalvonnan, arvopaperikaupankäynnin sekä sisäpiiriasioiden tulkintoihin ja sääntelyyn liittyviä asioita sekä valvonnan havaintoja. Tiedotteen julkaisee Finanssivalvonnan Pääomamarkkinoiden valvonta.

Erkki Liikanen.
Kuva: Paula Ojansuu.

IFRS-sidosryhmätapaaminen Erkki Liikasen ja Hans Hoogervorstin seurassa

IFRS Foundationin ja IASB:n puheenjohtajat esittelivät syyskuussa ajankohtaisia IFRS-sääntelyn asioita suomalaisille IFRS-raportoinnin sidosryhmille. Osallistujat saivat tietoa strategisista linjauksista ja sääntelyhankkeiden keskeisistä sisällöistä.

Finanssivalvonnan IFRS-valvonta järjesti 13.9.2019 sidosryhmätapahtuman, jossa IFRS Foundationin puheenjohtaja Erkki Liikainen ja IASB:n puheenjohtaja Hans Hoogervorst esittelivät IFRS-sääntelyn ajankohtaisia asioita. Tilaisuuteen osallistujat edustivat IFRS-sääntelyn eri tahoja: laatijoita, tilintarkastajia, ministeriöiden ja akateemisen maailman edustajia. Tilaisuus oli järjestyksessään toinen, missä suomalaiset IFRS-raportoinnin sidosryhmät saivat kuulla Erkki Liikasta IFRS Foundationin puheenjohtajana. Edellinen järjestettiin lokakuussa 2018.

Ottaen huomioon IFRS-standardien globaali merkitys – niitä noudatetaan hyvin laajasti – Finanssivalvonnan IFRS-valvonnalle oli etuoikeus saada järjestää tilaisuus, jossa sen omat sidosryhmät pääsivät kuulemaan suoraan IFRS-sääntelyn ylintä johtoa. IFRS-standardit saivat tilaisuudessa Erkki Liikasen ja Hans Hoogervorstin kasvot. Standardit eivät olekaan vain kaksi kirjaa täynnä taloudellisen raportoinnin vaatimuksia, vaan niiden taustalla on suuri joukko asiantuntevia ihmisiä.

IFRS Foundationin strategisista linjauksista

Erkki Liikainen aloitti syksyllä 2018 IFRS Foundationin hallituksen puheenjohtajana ranskalaisen Michael Pradan jälkeen. Puheenjohtajan toimikauden pituus on normaalisti kolme vuotta, jonka jälkeen valinta voidaan vielä tehdä uudelleen kahdesti. Hallituksen koko on 22 jäsentä.

IFRS Foundationin tavoitteena on ensinnäkin kehittää yleisen edun mukaisia korkeatasoisia, selkeitä ja täytöntöönpanokelpoisia taloudellisen raportoinnin periaatepohjaisia standardeja. Toiseksi IFRS Foundationin tavoitteena on edistää näiden standardien käyttöä ja hyvää soveltamista. Kolmanneksi tehtävänä on edistää ja helpottaa IFRS-standardien käyttöä ottamalla huomioon myös niiden yhteensovittaminen kansallisen tilinpäätössääntelyn kanssa.

IFRS Foundationin hallituksen tehtävistä mainittakoon IASB:n ja tulkintakomitean jäsenien nimittäminen, kummankin sääntelyelimen menettelytapojen laatiminen, strategian tarkistaminen vuosittain ja rahoituksen varmistaminen.

Erkki Liikainen kävi läpi esityksessään IFRS Foundationin tavoitteita ja tehtäviä, jotka jäävätkin usein taustalle päivittäisessä IFRS-asiantuntijatyössä. IFRS-standardit muodostavat aidosti perustan globaalille laskentatoimen ammattilaisten yhteisölle. IASB on käynyt läpi kaikkiaan 166 maan tilinpäätössääntelyvaatimukset ja tällä hetkellä IFRS-standardeja noudatetaan 144 maassa kaikissa tai lähes kaikissa julkisesti noteerattavissa yhtiöissä.

Erkki Liikainen kertoi säätiön keskeisemmistä strategisista linjauksista. Ne ovat globalisaatio, merkityksellisyys ja teknologia. Globalisaatio itsessään edistää pääomien maailmanlaajuisia markkinoita. Pääomien mahdollisimman hyvän allokoinnin toteutuminen globaalisti vaatii taloudellisen tiedon läpinäkyvyyden edistämistä edelleen.

Merkityksellisten tietojen vaatimus on korostunut erityisesti pitkän aikavälin taloudellisen tuloksellisuuden arvioinnissa. Muun muassa Euroopan komissio on aloittanut keskustelun siitä, kannustaako itse tilinpäät-

tösraportointi sellaiseen pankkien ja yhtiöiden käyttäytymiseen, jossa tavoitellaan tuloksellisuutta ainoastaan lyhyellä aikavälillä. Sijoittajille myös muu kuin taloudellinen tieto saattaa olla merkityksellistä. Ympäristö- ja sosiaalista vastuuta sekä hyvää hallintotapaa koskevien tietojen merkitys on nousemassa.

Tiedon tuottamisen teknologia on kovassa murroksessa. Yhtiöt ovat siirtymässä sähköiseen raportointiin ja sijoittajat käyttävät yhä enemmän digitaalisesti tuotettua informaatiota. Tämän kehityslinjan vaikutukset on huomioitava myös sääntelyssä. IFRS Foundation julkistaa vuosittain IFRS-standardien esittämistä ja liitetietovaatimuksiin perustuvan XBRL-muotoisen IFRS-taksonomian¹.

Suurista IFRS-hankkeista ja tuloslaskelman informaatiosta liike-arvojen testauksiin

IASB:n puheenjohtaja Hans Hoogervorst kertoi sääntelyn ajankohtaisista asioista. IASB koostuu kaikkiaan 14 jäsenestä, joista suurin osa toimii täysipäiväisenä. Jäsenten valinnan kriteerinä on ammatillinen ja maantieteellinen kattavuus. IASB:n jäsenten toimikausi on viisi vuotta, joka voidaan uudistaa kerran vähintään kolmeksi, mutta enintään viideksi vuodeksi. IASB:n tehtävänä on kehittää ja antaa IFRS-sääntelyä: IFRS-standardeja ja niiden muutoksia sekä IFRIC-tulkintoja.

Hans Hoogervorst aloitti IASB:n puheenjohtajana 2011. Ennen IASB:ta hän toimi Hollannin rahoitusmarkkinavalvojan (the Dutch Authority for the Financial Markets (AFM)) hallituksen puheenjohtajana vuosina 2007–2011, ja sitä ennen useissa Hollannin valtionhallinnon tehtävissä, myös eri alojen ministerinä vuosina 2002–2007.

Esityksessään Hans Hoogervorst kattoi kaikki IFRS-sääntelyn ajankohtaiset aiheet tiiviisti ja kattavasti. Hän kävi läpi uudet standardit – IFRS 9:n *Rahoitusinstrumentit*, IFRS 15:n *Myyntituotot asiakassopimuksista*, IFRS 16:n *Vuokrasopimukset* ja IFRS 17:n *Vakuutus sopimukset*. Listayhtiöt sovelsivat IFRS 9:ää ja IFRS 15:tä ensimmäistä kertaa vuoden 2018 tilinpäätöksissä ja soveltavat IFRS 16:ta tämän vuoden tilinpäätöksessä. IFRS 17 otettaneen käyttöön 1.1.2022. Hoogervorst esitteli lyhyesti IFRS 9:n, IFRS 15:n ja IFRS 16:n keskeisimmät muutokset ja niiden vaikutukset raportointiin.

Vakuutus sopimusstandardia hän käsitteli erikseen laajemmin. Tämän standardin ensisijaisena tavoitteena on vertailukelpoisuus yhtenäistämällä erityisesti vakuutuksia koskevien velkojen arvostaminen ja kirjanpidollinen käsittely. Hans Hoogervorst totesi, että vakuutus sopimusprojekti on kestänyt kauan ja alalta on jatkuvasti tullut ehdotuksia standardin vaatimusten muuttamisesta. Viimeiset muutokset, joiden tavoitteena on edelleen helpottaa standardin käyttöönottoa, annettiin jo valmiiseen standardiin kommentteille syksyllä 2018. Samalla IFRS 17 -standardin käyttöönottoa ehdotettiin siirrettäväksi vuodelle, alkaen 1.1.2022.

IASB:n sääntelyn linjauksiin vuosille 2017–2021 kuului hanke paremmasta taloudellisesta raportoinnista. Siihen sisältyvät päälaskelmien – erityisesti tuloslaskelman ja liitetietojen taloudellisen informaation parantaminen. Toimintakertomusta (management commentary) koskevan ohjeistuksen sisältö aiotaan arvioida uudestaan erityisesti vastuullisuusraportoinnin näkökulmasta.

Tilinpäätösinformaation käyttäjät ovat nostaneet esille erityisesti yhteisöjen toiminnan tuloksellisuutta koskevan tiedon riittämättömän vertailukelpoisuuden. Lisäksi johdon esittämät vaihtoehdot tunnusluvut, jotka sisältävät hyödyllistä informaatiota, kaipaavat parempaa läpinäkyvyyttä ja esittämisen kurinalaisuutta. IASB on tuloslaskelman välitulosten vertailukelpoisuuden parantamiseksi tarkentamassa tuloslaskelman rakennetta koskevia vaatimuksia. IASB tullee ehdottamaan tuloslaskelman välituloksiksi liiketoi-

¹ IFRS-taksonomia on pohjana ESEF-taksonomiassa, jota eurooppalaiset listayhtiöt käyttävät alkaessaan raportoida tilinpäätöksiansä strukturoidussa muodossa vuoden 2020 tilinpäätöksistä alkaen (ESEF= European Single Electronic Format).

minnan tuloksen (Operating profit), liiketoiminnan tuloksen ja osuuden integroituneiden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista (Operating profit and share of profit or loss of integral associates and joint ventures) sekä tuloksen ennen rahoituseriä ja veroja (Profit before financing and income tax).

Viimeisenä Hans Hoogervorst esitteli liikearvon arvonalentumistestiä koskevien vaatimusten uudelleenarviointia. Arviointi on osa IASB:n suorittamaa IFRS 3:n *Liiketoimintojen yhdistäminen* sisältyvien vaatimusten jälkikäteistarkastelua. Liikearvon arvonalentumistestauksiin liittyy ongelmia, joista mainittakoon arvonalentumisten merkitseminen tulokseen liian myöhään, vuosittaisten – mahdollisesti täysin turhien – testausten kalleus yhtiöille sekä tilinpäätöstiedon käyttäjien tarve saada informaatiota liiketoiminnan hankinnan jälkeisestä tuloksellisuudesta. IASB:n jäsenet ovat käyneet keskustelua myös siitä, pitäisikö liikearvo poistaa – kuten aikaisemmin – suunnitelman mukaan. Keskusteluissa kuitenkin enemmistö on edustanut sitä kantaa, että arvonalentumistestausten vaatimuksia tulee selventää ja niistä annettavan informaation laatua tulee lisätä ja parantaa.

Erkki Liikanen (vas.) ja Hans Hoogervorst.
Kuva: Paula Ojansuu.

Keskustelu – IASB:n strategian muodostamisesta, uusien standardien vaikutuksista ja johdon esittämistä tunnusluvuista

Lopuksi osallistujilla oli mahdollisuus keskustella esitetyistä aiheista. Esille nostettiin IFRS Foundationin strategiaprosessi, miten strategia muodostuu. Strategian muodostamisessa tärkeä elementti on vuorovaikutus, jossa IFRS Foundationin tukena toimii mm. Accounting Standards Advisory Forum.

IFRS 15:stä kysyttiin, onko arvioitu sitä, kuinka sen tavoitteleva liikevaihdon määrittely harmonisointi on edennyt globaalilla tasolla ja kuinka paljon sääntelyn vaatimusten soveltamisessa johdon harjoitus vaikuttaa mahdollisiin epäsovinnaisiin tulouttamisratkaisuihin. Vastauksessa korostui IASB:n sääntelyn periaatepohjaisuus, joten sääntelyllä ei voi vastata kaikkiin käytännössä nouseviin kysymyksiin. Samoin IFRS 9:n osalta kysyttiin, ovatko pankit soveltaneet rahoitusvarojen arvonalentumismallia koskevia vaatimuksia yhtenäisesti. IASB:lla ei sääntelyn antajana ole asiasta mitään systemaattista tietoa, vaan se on ennemminkin valvonnan asia.

Lisäksi uuteen sääntelyyn sisältyvät johdon tunnusluvut ja niiden esittämispaikka tilinpäätöksessä keskusteluttivat. Esille nostettiin huoli siitä, että IASB on esittämässä vaihtoehtoisten tunnuslukujen tuomista tilinpäätökseen, kun yhtiöt ovat nyt oppineet esittämään ne tilinpäätöksen ulkopuolella.

Tilaisuuden [esitykset](#) on julkaistu Finanssivalvonnan verkkopalvelussa.

Virpi Haaramo (vas.), Tiina Visakorpi ja Sirkku Palmuaro.
Kuva: Paula Ojansuu.

Lisätietoja antavat

Virpi Haaramo, johtava IFRS-tilinpäätösasiantuntija, [virpi.haaramo\(at\)finanssivalvonta.fi](mailto:virpi.haaramo(at)finanssivalvonta.fi)
Sirkku Palmuaro, johtava IFRS-tilinpäätösasiantuntija, [sirkku.palmuaro\(at\)finanssivalvonta.fi](mailto:sirkku.palmuaro(at)finanssivalvonta.fi)

Vuokrasopimusten tilinpäätöskäsittely etsii vielä muotoaan – IFRS-valvonnan havaintoja käyttöönottovuodelta

Listayhtiöt ottivat 1.1.2019 käyttöön uuden IFRS 16:n *Vuokrasopimukset*. IFRS 16:n käyttöönotto toi huomattavia muutoksia monien yhtiöiden tilinpäätöksiin. Ensimmäisen vuosineljänneksen taloudellisissa raporteissa oli uutena eränä käyttöoikeusomaisuuserä joko omana rivinään tai osana taseen muuta varallisuuserää sekä kasvaneet vuokrasopimusvelat.

Tässä artikkelissa

- kerrotaan havainnoista, joita IFRS-valvonta teki yhtiöiden tilinpäätöksissä 2018 esitetyistä IFRS 16:n vaikutustiedoista ja osavuosikatsauksissa 2019 esitetyistä vuokrasopimusten tilinpäätöskäsittelystä kertovista tiedoista
- kuvataan vuoden 2019 yhtiökohtaista valvontaa, joka on kohdistunut vuokrasopimukseen
- käsitellään IFRS 16 -valvonnan painotuksia vuonna 2020 ESMAn² painoalueiden³ pohjalta
- kerrotaan IFRS-tulkintakomitean vuokrasopimuksia käsittelemistä kysymyksistä, joista yksi keskeisimmistä on toistaiseksi voimassa olevien vuokrasopimusten vuokra-ajan määrittely.

Siirtymätietojen tarkastelu yhtiöiden tilinpäätöksissä ja osavuosikatsauksissa

Finanssivalvonnan listayhtiötilaisuudessa⁴ 2018 kerrottiin muun muassa ESMAn painoalueista. ESMA painotti seuraavien siirtymätietojen esittämistä⁵: siirtymämenetelmä, helpotusten käyttö, sopimustyyppien luonne ja ominaispiirteet, käytetty johdon harkinta ja tärkeimmät oletukset vuokravelan määrittelyssä. Finanssivalvonta kertoi myös odotuksistaan osavuosikatsauksissa esitettävistä tiedoista.

IFRS-valvonta kävi läpi vuokralle ottajien vuoden 2018 tilinpäätöksiä sekä vuoden 2019 ensimmäisen ja toisen neljänneksen osavuosikatsauksia toimialoilta, joiden tilinpäätösinformaatiota IFRS 16 muutti merkittävästi. Yli puolessa IFRS-valvonnan läpikäymissä tilinpäätöksissä IFRS 16:n tasevaikutus oli yli 30 %.

Tyypillisesti yhtiöt kertoivat tilinpäätöksessä 2018, mutta viimeistään osavuosikatsauksissa 2019, käyttämästään siirtymämenetelmästä, joka enemmistöllä oli IFRS 16.C5 (b):n mukainen ns. helpotettu takautuva soveltaminen. Yhtiöt raportoivat tilinpäätöksissään 2018 myös IFRS 16:n euromääräisistä tasevaiikutuksista.

Kuvaukset johdon käyttämästä harkinnasta yleisluontoisia

Läpikäynnin johtopäätöksenä voitiin todeta, että kuvaukset sovellettavista helpotuksista olivat usein yleisluontoisia sekä tilinpäätöksissä 2018 että osavuosikatsauksissa 2019. Johdon harkinnan kuvaus kohdistui lähinnä eri vuokrasopimusvelan määrittämisen komponenttien luettelointiin, mutta kuvauksista ei käynyt ilmi, mitä seikkoja johto on oletuksissa arvioinut ja miten.

Tilinpäätöksistä 2018 ei juurikaan käynyt ilmi, miten yhtiön johto on harkinnut, sisältyykö sopimukseen vuokrasopimus ja miten vuokrakomponentti on erotettu muusta, esimerkiksi sopimuksen palvelukom-

² European Securities and Markets Authority, Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen.

³ European Common Enforcement Priorities, ECEP

https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma32-63-791_esma_european_common_enforcement_priorities_2019.pdf

⁴ https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/paomamarkkinat/liikkeeseenlaskijat-ja-sijoittajat/ifrs/esitykset/ifrs_16_listayhtiotilaisuus_2018.pdf.

⁵ IAS 8.30-31.

ponentista (IFRS 16.9, IFRS 16.12-15). Tilinpäätöstietojen perusteella ei ollut selvää, ovatko vuokrasopimukset niin yksiselitteisiä, ettei ko. harkintaa ole tarvinnut tehdä. Myöskään yhtiöiden osavuositarkastusten laatimisperiaatteissa ei juurikaan kerrottu, miten yhtiön johto on arvioinut, onko sopimus vuokrasopimus, sisältyykö siihen vuokrasopimus ja onko sopimuksessa muita komponentteja kuin vuokrasopimuskomponentteja ja miten eri komponentit on tilinpäätöksessä käsitelty.

Muita havaintoja osavuositarkastuksista

Yhtiöt esittivät pääsääntöisesti muuttuneet laatimisperiaatteet ensimmäisen neljänneksen raporteissaan vuonna 2019. IAS 34 *Osavuositarkastukset* mukaisesti laadituissa puolivuositarkastuksissa ei esitetty laajemmin tai tarkemmin tietoja IFRS 16:sta verrattuna ensimmäisessä osavuositarkastuksessa esitettyihin tietoihin siitäkään huolimatta, ettei ensimmäinen osavuositarkastus ollut osalla yhtiöstä täysin IAS 34 mukainen.

Jotkut yhtiöt⁶ esittivät jo osavuositarkastuksissaan vuonna 2019 IFRS 16.C12(b) mukaisen täsmäytyslaskelman. Kyseinen siirtymähetken täsmäytyslaskelma antoi selkeää tietoa uuden standardin käyttöönoton vaikutuksista ja sen aiheuttamista muutoksista osavuositarkastusten 2019 lukuihin. Finanssivalvonta piti täsmäytyslaskelman esittämistä erityisen hyödyllisenä. Täsmäytyslaskelma auttoi lukijaa hahmottamaan useita IFRS 16:n käyttöönottoon liittyviä ratkaisuja jo tilikauden aikana eikä vasta tilinpäätöksessä 2019.

Yhteenvedona voidaan todeta, että yhtiöiden välillä oli merkittäviä eroja siinä, miten seikkaperäisesti ja selkeästi vuokrasopimuksista esitettiin tietoja eri taloudellisissa raporteissa. Suuri osa yhtiöistä, joiden tilinpäätökseen IFRS 16:lla oli olennainen vaikutus, antoi yhtiö- ja omaisuuseräkohtaisia selostuksia siitä, minkälaisia omaisuuseriä yhtiö on vuokrannut, millaisia ehtoja vuokrasopimuksissa on ja miten omaisuuserä/omaisuuserät on luokiteltu. Lisäksi yhtiöt antoivat euromääräisiä tietoja omaisuuseräluokittain. Oli kuitenkin yhtiöitä, joiden siirtymätiedottamiseen IFRS-valvonta ei ollut tyytyväinen.

Havaintoja yhtiökohtaisesta standardin soveltamisesta

Dokumentoinnin tasossa merkittäviä eroja

Full review -valvontaan⁷ valituille yhtiöille IFRS-valvonta esitti tarkempia kysymyksiä sekä pyysi sisäisiä analyyseja sekä dokumentaatiota. Yhtiöiden välillä oli merkittäviä eroja IFRS 16:n analysoinnin yksityiskohtaisuudessa ja dokumentoinnissa. Parhaimmillaan yhtiöillä oli seikkaperäiset IFRS 16:n standardikohtiin perustuvat analyysit, joista kävi yksityiskohtaisesti ilmi johdon käyttämä harkinta. Osalla yhtiöistä dokumentaatio muodostui pääasiallisesti standarditekstin kopioimisesta sisäiseksi ohjeistukseksi eikä yhtiökohtaista standardin soveltamisohjeistusta juurikaan ollut.

IFRS-valvonta kiinnittää yhtiöiden huomion siihen, että tilinpäätösten taustalla olevat analyysit ja ohjeistus olisivat riittävän perusteellisia ja kattavia, jotta niistä käy ilmi se, miten yhtiössä sovelletaan standardia. Erityisesti vuokrasopimusvelan määrittämiseen liittyvät tekijät, kuten vuokra-aika, diskonttaus korko ja vuokraan sisällytettävät maksut ja niihin käytettävä johdon harkinta tulisi kuvata yksityiskohtaisesti.

Muita huomioita soveltamisesta

Arvoltaan vähäiset omaisuuserät

Finanssivalvonnan havaintojen mukaan yhtiöillä vaikuttaa olevan keskenään yhdenmukainen ja systemaattinen tapa määrittää, mitkä omaisuuserät tai omaisuuseräluokat ovat arvoltaan vähäisiä ja jotka täten jäävät IFRS 16 soveltamisen ulkopuolelle. Jotkut yhtiöt kertoivat tilinpäätöksissään noudattavansa

⁶ Jos vuokralle ottaja on valinnut IFRS 16.C5(b):n mukaisen soveltamisen, eli ns. helpotettu menetelmä.

⁷ Tilinpäätöksen kokonaisvaltainen läpikäynti, lisätietoja: <https://www.finanssivalvonta.fi/paaomamarkkinat/liikkeeseenlaskijat-ja-sijoittajat/ifrs/>.

IAS 1:n olennaisuusrajaa, eivätkä huomioi IFRS 16.BC100:n mainitsemaa raja-arvoa (\$5000), jota standardin laatija piti arvoltaan vähäisenä. Käytännössä IFRS-valvonnan havaintojen mukaan yhtiöiden toimialasta tai koosta riippumatta samantyyppiset ja arvoltaan samanlaiset omaisuuserät on jätetty kirjaimatta vuokrasopimusvelkaan. Näitä omaisuuseriä ovat mm. erinäiset IT-laitteet.

Vuokrakomponentin erottaminen sopimuksesta

Palvelukomponentin erottaminen vuokrasopimuksesta saattaa käytännössä olla työlästä erityisesti, jos vuokralle antaja ei anna tietoa tai itse sopimukseen ei sisälly riittävästi tietoa. IFRS 16.15 mukaan tällöin koko vuokrasopimuksen vuokra huomioidaan vuokrasopimusvelkaa määritettäessä. Finanssivalvonnan full review -valvonnassa tekemien havaintojen perusteella kyseessä olevaa säännöstä on tulkittu näin.

Rakennusyhtiön tonttivuokra

Finanssivalvonnalla ei ollut huomautettavaa rakennusyhtiön tontinvuokrasopimusten käsittelyyn. Rakennusprojektin tontin vuokrasopimus kirjataan vuokrasopimusvelaksi ja vaihto-omaisuuteen käyttöoikeusomaisuuseräksi IFRS 16:n periaatteiden mukaisesti määrittäen.

IFRS-valvonta ei vuonna 2019 ottanut kantaa vuokra-aikaan, koska asia on ollut IFRS-tulkintakomitean käsittelyssä.

Vuokrasopimukset edelleen ESMAn tilinpäätösvalvonnan painoalueena vuonna 2020

ESMA ja Euroopan tilinpäätösvalvojat tulevat kiinnittämään huomiota IFRS 16.51:n ja erityisesti IFRS 16.59:n vaatimukseen. IFRS 16.51 edellyttää sellaisia tietoja, joiden perusteella on arvioitavissa, millainen vaikutus vuokrasopimuksilla on vuokralle ottajan taloudelliseen asemaan, tulokseen ja rahavirtoihin. IFRS 16.59 painottaa määrällisiä ja laadullisia lisätietoja tämän tavoitteen saavuttamiseksi. ESMAn tarkoituksena on kiinnittää huomiota myös rahavirtoihin, joita ei ole huomioitu vuokrasopimusvelkoja määrittäessä, mutta joille vuokralle ottaja mahdollisesti altistuu.

ESMA painottaa läpikäynnissään arvoltaan vähäisistä tai lyhytaikaisista vuokrasopimuksista⁸ esitettäviä liitetietoja ja tietoja, jotka tulee esittää käyttöoikeusomaisuuseristä raportointikauden lopussa kohdeomaisuuseräluokittain⁹. Lisäksi ESMA kiinnittää huomiota siirtymästä annettaviin liitetietoihin, jotka koskevat erityisesti IFRS 16.C5(b):n mukaista ns. helpotettua menetelmää soveltavia vuokralle ottajia.

Vuokrasopimusten määrittelystä on IFRS-valvonnan mielestä esitetty niukasti tietoa. Tämän vuoksi yhtiötä kehoitetaan täydentämään kuvauksiaan vuokrasopimuksista niiltä osin, kun yhtiö on joutunut analysoimaan, onko kyseessä vuokrasopimus (IFRS 16.9, IFRS 16.B9-31).

Uuden standardin vaikutukset mm. liikearvon arvonalentumistesteihin

Liikearvojen arvonalentumistestaukset ovat säännönmukaisesti IFRS-valvonnan kohteena. Vaikka IFRS 16 ei ole aiheuttanut muutoksia IAS 36:n *Omaisuuserien arvon alentuminen* vaatimukseen, vuokrasopimukset vaikuttavat arvonalentumistestauslaskelmien tekniseen toteuttamiseen, kuten eri syöttötietojen ja komponenttien määrittelyyn. IFRS 16:n käyttöoikeusomaisuuserät sisällytetään osaksi testattavan rahavirtaa tuottavan yksikön kirjanpitoarvoa.

Jos yhtiö on määrittänyt arvonalentumistestauksen diskonttauskoron siten, että koron eri komponentit perustuvat verrokkiryhmästä johdettuun tietoon, yhtiöiden olisi hyvä täsmentää, miten vuoden 2019 tilinpäätöksessä kyseinen tieto on kerätty: onko yhtiö käyttänyt verrokkiryhmän IFRS 16:n huomioivaa tietoa

⁸ IFRS 16.53 (c) ja (d).

⁹ IFRS 16.53 (j).

vai perustuvatko taseet ja pääomarakenne IAS 17:ään *Vuokrasopimukset*. Kassavirtaan vaikuttava investointikustannus muuttunee myös IFRS 16:n myötä. Yhtiötä kehoitetaan kuvaamaan, miten investointioletukset ovat muuttuneet.

IFRS-valvonta kiinnittää yhtiöiden huomion siihen, että ne dokumentoisivat tekemänsä ratkaisut perusteluineen ja standardiviittauksineen riittävän yksityiskohtaisella tasolla. Myös ESMA¹⁰ korostaa, että näistä muutoksista tulisi kertoa IAS 36:n liitetiedoissa siten, että lukija saa tietoa, miten syöttötiedot ja oletukset sekä laskentamenetelmät ovat muuttuneet.

IFRS-valvonta muistuttaa yhtiöitä kertomaan tilinpäätöksen liitetiedoissa myös mahdollisista vaikutuksista laskennallisiin veroihin, siltä osin kun IFRS 16 vaikuttaa niiden kirjaamiseen.

ESMA kiinnittää huomiota IFRS-tulkintakomitean käsittelemiin tulkintakysymyksiin

IFRS-tulkintakomitea on antanut viisi päätöstä, jotka koskevat IFRS 16:n soveltamista. IFRS-tulkintakomitea on todennut kaikissa päätöksissään, että standardi on selkeä ja kaikki sillä käsitellyssä olleet tilinpäätöskysymykset ovat ratkaistavissa standardin säännöillä. Näin ollen standardia ei ole tarpeen muuttaa. www.ifrs.org-sivustolla on jokaisesta käsitellystä kysymyksestä ns. agenda paper, jossa tilinpäätöskäsittelyä on analysoitu.

ESMA kehottaa yhtiöitä seuraamaan IFRS-tulkintakomitean päätöksiä ja huomioimaan ne niiltä osin, kun päätökset ovat sovellettavissa yhtiön vuokrasopimuksiin. IFRS-tulkintakomitean päätöksistä ESMA painottaa vuokra-ajan ja diskonttauskoron määrittelyä tehtyjä päätöksiä. Vuokra-aikaa koskevaa päätöstä käsitellään alla.

IFRS-tulkintakomitean käsittelemässä Lease term and useful life of leasehold improvements (IFRS 16 and IAS 16) -päätöksessä oli kyse vuokra-ajan sekä vuokraohteen parannusmenojen poistoajan määrittelystä¹¹. IFRS-valvonta osallistui aktiivisesti asian käsittelyyn ESMassa. ESMAn tulkintakysymyksessä pyydettiin selkeyttä siihen, miten vuokra-aika määritetään vuokrasopimuksissa, jotka ovat toistaiseksi voimassa olevia tai jotka uusiutuvat, ellei niitä nimenomaisesti lopeteta. Tulkintakysymyksessä nostettiin esiin erityisesti vähäisen sanktion määrittelyn (IFRS 16.B34) epäselvyys. Lisäksi esitettiin kysymys, voiko vuokraohteeseen tehdyille muutoksille ja parannuksille määritetty taloudellinen vaikutusaika ylittää vuokraohteen vuokra-ajan.

IFRS-tulkintakomitean päätöksessä todettiin, että määrittäessään vuokra-aikaa ja ajanjaksoa, jona sopimus on täytäntöön pantavissa, yhtiön tulee ottaa laajasti huomioon sopimuksen liiketaloudellinen merkitys. Lisäksi tulee ottaa huomioon, onko molemmilla sopimusosapuolilla oikeus päättää vuokrasopimus ilman toisen osapuolen suostumusta siten, että tästä koituu enintään merkitykseltään vähäinen sanktio.

IFRS-tulkintakomitean päätöksenteon tueksi laaditussa taustamuistiossa (Staff Paper) annetaan ohjeistusta siitä, miten vuokra-ajan määrittämistä koskevaa soveltamisohjeistusta on tarkoitus lukea. Vuokran ottajalle mahdollisesti lankeava sanktio on kuvauksen mukaan laajempi käsite kuin pelkästään sopimukseen kirjattu rangaistusmaksu. IFRS 16 käyttää sanktion sijasta ilmaisua ”maksut vuokrasopimuksen päättämisestä aiheutuvista sanktioista” (payments of penalties), kun tarkoitetaan suppeammin pelkästään sopimusteknisiä maksuja sopimuksen päättymisestä.

¹⁰ ESMA: European Common Enforcement Priorities 2019 (ECEP).

¹¹ <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/lease-term-and-useful-life-of-leasehold-improvements-ifrs-16-and-ias-16/>.

<https://www.ifrs.org/-/media/feature/meetings/2019/june/ifric/ap3-lease-term-and-useful-life.pdf>

<https://cdn.ifrs.org/-/media/feature/meetings/2019/november/ifric/ap4-ifrs-16-lease-term-and-useful-life-of-leasehold-improvements.pdf>.

Vuokralle antajan aikeiden arvioinnista todetaan IASB:n henkilökunnan laatimassa analyysissä, ettei IFRS 16.B34 edellytä vuokralle ottajan arvioivan vuokralle antajan aikeita. Analyysi toteaa, että esimerkiksi IFRS 16.B37:n listaamat tekijät edustavat vuokralle ottajan taloudellisia kannustimia jatkaa vuokrasopimusta. Analyysissä selkeytetään, että näiden taloudellisten kannustimien olemassaolosta huolimatta vuokralle ottaja saattaa kyetä identifioimaan myös tekijöitä, joiden vuoksi vuokralle antaja ei lakkauttaisi vuokrasopimusta.

IFRS-valvonnan näkemyksen mukaan toistaiseksi voimassa olevien vuokrasopimusten tai automaattisesti jatkuvien vuokrasopimusten vuokra-ajan määrittelyssä tulee huomioida kaikki merkitykselliset tosiseikat ja olosuhteet, jotka vaikuttavat päättämisoption käyttämiseen tai käyttämättä jättämiseen.

Vuokra-aikaa ja vähäistä suuremman sanktion olemassaoloa määrittäessään yhtiön tulee arvioida muun muassa seuraavia seikkoja

- mikä merkitys vuokran kohteena olevalla omaisuuserällä on yhtiön liiketoiminnalle
- millaiset suorat ja epäsuorat kustannukset yhtiölle aiheutuu vuokrasopimuksen päättämisestä; esim. uuden tilan löytäminen, asiakkaiden opastaminen tai varaston siirto uuteen varastoon
- mikä on irtisanomisehtojen tosiasiallinen luonne ja mitkä ovat liiketaloudelliset syyt sopimuksen keskeyttämisessä.

Vuokra-ajan osalta yhtiöiden odotetaan kertovan tilinpäätöksissään sen määrittämisessä käytetystä harvinnasta niin IFRS 16:n kuin IAS 1.122:n ja IAS 1.125:n mukaisesti.

Lisätietoja antaa

Nina Oker-Blom, IFRS-tilinpäätösasiantuntija, [nina.oker-blom\(at\)finanssivalvonta.fi](mailto:nina.oker-blom(at)finanssivalvonta.fi)

Mitä rahoituslaitokset kertoivat luottoriskeistä ja odotettavissa olevista luottotappioista?

Finanssivalvonnan IFRS-valvonta kävi läpi 10 suomalaisen pankkikonsernin ja -ryhmän vuoden 2018 IFRS-tilinpäätöstä ja selvitti, mitä rahoituslaitokset kertoivat luottoriskeistä ja odotettavissa olevista luottotappioista IFRS 7:n *Rahoitusinstrumentit: tilinpäätöksessä esitettävät tiedot* vaatimusten pohjalta. IFRS-valvonta keskittyi selvityksessään havainnoimaan niitä uuden IFRS 9:n *Rahoitusinstrumentit* soveltamisen osa-alueita, jotka ESMA¹² oli valinnut vuoden 2018 tilinpäätöksiä koskeviksi painoalueiksi¹³ rahoituslaitosten osalta. ESMA julkistaa myöhemmin painoalueiden perusteella suoritettujen valvonnan tuloksia Euroopan laajuisessa ESMAn tilinpäätösvalvontaa koskevassa toimintakertomuksessa.

IFRS-valvonta havaitsi, että suurin osa suomalaisista rahoituslaitoksista esitti tiedot luottoriskeistä ja odotettavissa olevista luottotappioista melko yleisellä tasolla. Yleisluonteisten kuvausten pohjalta tilinpäätöksen lukijan on vaikea muodostaa kokonaiskuvaa sekä arvioida luottoriskien luonnetta ja laajuutta. Tämä artikkeli sisältää IFRS-valvonnan havainnot tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden, tulevaisuuteen suuntautuvan informaation, luottoriskin merkittävän lisääntymisen sekä odotettavissa olevien luottotappioiden esittämisen osalta. Havaintojen toivotaan hyödyttävän rahoituslaitoksia liitetietojen kehittämisessä.

¹² European Securities and Markets Authority, Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen.

¹³ European Common Enforcement Priorities, ECEP

https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma32-63-503_esma_european_common_enforcement_priorities_2018.pdf

Rahoitusinstrumentteja koskevat laatimisperiaatteet esitetty yleisellä tasolla

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden esittäminen

Yhteisöjen on esitettävä merkittävät tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, jotka sisältävät tilinpäätöksen laatimisessa sovelletut arvostusperusteet ja muut tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, joilla on merkitystä tilinpäätöksen ymmärtämisen kannalta (IFRS 7.21). IFRS 9:n käyttöönotosta seurasi rahoitusinstrumenttien laatimisperiaatteisiin merkittäviä muutoksia, jotka on kuvattava standardin vaatimuksen mukaisesti.

Kaikki rahoituslaitokset kertoivat tilinpäätöksen laatimisperiaatteissaan IFRS 9:n käyttöönotosta sekä standardin sisältämistä uusista vaatimuksista ja pääperiaatteista. IFRS-valvonta havaitsi kuitenkin huomattavia eroja eri rahoituslaitosten välillä, miten selkeästi ja yhteisökohtaisesti rahoituslaitokset kertoivat käyttämästään harkinnasta, valinnoistaan ja standardin sallimien helpotusten käytöstä. Kaikki rahoituslaitokset eivät myöskään esittäneet vertailuvuoden tilinpäätöksen laatimisperiaatteita.

IFRS 9:n siirtymästä esitetyt tiedot

IFRS 7 edellyttää esittämään useita IFRS 9:ään siirtymiseen liittyviä tietoja soveltamisen aloittamisajankohdalta (IFRS 7.42I-42S).

Selvityksen rahoituslaitokset esittivät usein laatimisperiaatteiden yhteydessä siirtymäajankohdan liitetietoja, joita ovat mm. arvostusryhmät ja kirjanpitoarvot IAS 39:n ja IFRS 9:n mukaisesti sekä täsmäytyslaskelma IAS 39:n mukaisen arvonalentumisten loppusaldon ja IFRS 9:n mukaisen odotettavissa olevia luottotappioiden alkusaldon välillä. Pääsääntöisesti rahoituslaitokset esittivät selkeästi kirjanpitoarvot, täsmäytyslaskelmat sekä IFRS 9:n käyttöönoton vaikutukset omaan pääomaan, taseeseen tai tulokseen, mutta sanallinen kuvaus uuden standardin käyttöönoton aiheuttamista muutoksista ja vaikutuksista saattoi olla yleisellä tasolla tai se oli selostettu epäselvästi.

Rahoitusvarojen luokittelu

Rahoitusvarojen luokitteluksi IFRS 9.4.1.1 edellyttää yhteisöjä määrittämään

- (a) yhteisön liiketoimintamallin rahoitusvarojen hallinnoinnissa, ja*
- (b) rahoitusvaroihin kuuluvan erän sopimukseen perustuvat rahavirtaominaisuudet.*

Liiketoimintamalli ja sopimuksen mukaiset rahavirtaominaisuudet määrittävät rahoitusvaroihin kuuluvan erän (jatkoissa saaminen) luokittelun jaksotettuun hankintamenuun, käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta tai käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Saaminen luokitellaan jaksotettuun hankintamenuun, kun se pidetään yhteisön hallussa sopimuksen mukaisten rahavirtojen keräämiseksi ja sopimuksen mukaiset rahavirrat ovat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääoman koron maksua (solely payments of principal and interest, SPPI). Alalla on muodostunut käsite ”SPPI-testi” kuvaamaan rahoitusvarojen rahavirtojen arviointia tässä tarkoituksessa. (IFRS 9.4)

Useimmat selvityksen rahoituslaitokset kertoivat määrittäneensä ja suorittaneensa SPPI-testin, mutta vain harva rahoituslaitos kertoi SPPI-testin vaikutuksista rahoitusvarojen luokitteluun. IFRS 9:n mukaiset rahoitusvarojen arvostusryhmät poikkeavat aikaisemman standardin mukaisista arvostusryhmistä eivätkä siten ole suoraan verrattavissa toisiinsa. Tämän vuoksi IFRS-valvonta arvioi siirtymässä toteutettuja luokittelun muutoksia sen pohjalta, missä määrin aikaisemmin jaksotettuun hankintamenuun arvostettuja rahoitusvaroja oli siirtymähetkellä luokiteltu käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviksi. Useimmiten rahoituslaitokset esittivät syyt näille muutoksille melko lyhyesti. Joissakin rahoituslaitoksissa muutokset luokittelussa olivat sen verran merkittäviä, että lukijalle olisi ollut hyödyllistä esimerkiksi tietää, missä määrin luokittelumuutokset johtuivat siitä, että saamiset eivät läpäisseet SPPI-testiä.

Tulevaisuuteen suuntautuvan informaation huomioiminen

Odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämisessä on huomioitava kaikki järkevä ja perusteltavissa oleva informaatio koskien toteutuneita tapahtumia, vallitsevia olosuhteita ja ennusteita tulevista taloudellisista olosuhteista (IFRS 9.5.5.11, IFRS 9.5.5.17). Tähän vaatimukseen liittyen IFRS 7.35G edellyttää yhteisöjä esittämään, millä tavoin odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämiseen on sisällytetty tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota.

Selvityksen suomalaisista rahoituslaitoksista kuusi kymmenestä kertoi käyttävänsä skenaarioita tulevaisuuteen suuntautuvan informaation huomioimisessa. Näistä vain kolme rahoituslaitosta kertoi käytettyjen skenaarioiden painotuksen mahdollisten tulevien arvioinnissa ja kaksi kertoi, miten pitkälle tulevaisuuteen arvonalentumismalleissa käytetyt skenaariot ulottuivat. Rahoituslaitokset kertoivat harvoin, miten ne huomioivat tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota skenaarioiden lisäksi, esimerkiksi asiakaskohtaisia tai toimialakohtaisia riskejä arvioidessaan.

Luottoriskin merkittävän lisääntymisen indikaattoreiden esittämisessä on kehitettävää

IFRS 9 edellyttää rahoitusvarojen luokittelua kolmivaiheiseen arvonalentumismalliin. Alkuperäisen taseeseen kirjaamisen yhteydessä saaminen tavallisesti luokitellaan arvonalentumismallin vaiheeseen 1. Myöhemmin saaminen siirretään vaiheeseen 2, kun yhteisö arvioi saamisen luottoriskin lisääntyneen merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen (IFRS 9.5.5.9-11). Tätä varten tulee yhteisöjen määrittää luottoriskin merkittävän lisääntymisen indikaattorit (indicators of significant increase in credit risk, SICR-indikaattorit). Saaminen siirretään vaiheeseen 3, kun se on arvoltaan alentunut. Mallin vaiheessa 1 odotettavissa olevat luottotappiot arvioidaan sillä olettamalla, että laiminlyöntitapahtuma tapahtuu raportointipäivästä seuraavan 12 kuukauden aikana vaikuttaen saamisen kaikkiin tuleviin rahavirtoihin. Vaiheeseen 2 ja 3 luokiteltujen rahoitusvarojen odotettavissa oleva luottotappio arvioidaan määrittämällä laiminlyöntitapahtuman todennäköisyys ja siitä johtuva vaikutus rahavirtoihin saamisen koko juoksuajalle. (IFRS 9.5.5)

Yhteisöjen tulee tilinpäätöksessään esittää erilaista laadullista ja määrällistä tietoa luottoriskeistä ja riskikeskittymistä. Lisäksi yhteisöjen tulee selostaa syöttötietojen ja oletusten perusteet sekä arviointimenetelmät, joita yhteisö on käyttänyt luottoriskin merkittävän lisääntymisen indikaattoreina. (IFRS 7.33-35H) IFRS-valvonnan käsityksen mukaan yhteisöjen on esitettävä myös kvantitatiivista tietoa SICR-indikaattoreista.

Selvityksen perusteella suomalaisilla rahoituslaitoksilla on kehitettävää etenkin pankkikohtaisten luottoriskin merkittävän lisääntymisen indikaattoreiden esittämisessä. IFRS-valvonta havaitsi, että rahoituslaitokset kertoivat melko yleisellä tasolla, mitkä olivat käytetyt indikaattorit vaiheeseen 2 siirtämiselle, ja miten ne oli määritetty. Vain muutama selvityksen rahoituslaitos esitti selkeästi muutokset SICR-indikaattoreissa, joiden perusteella saaminen tuli siirtää vaiheeseen 2. Eräät rahoituslaitokset kertoivat käyttävänsä SICR-indikaattoreina suhteellista tai absoluuttista luottotappion todennäköisyyden muutosta tai kumpaakin, mutta eivät kuitenkaan esittäneet kvantitatiivisia arvoja indikaattoreille. Useat selvityksen rahoituslaitokset mainitsivat yhtenä luottoriskin merkittävän kasvun osoituksena sisäisen luottoluokituksen heikentymisen.

ESMAN julkaiseman valvontapäätöksen¹⁴ mukaan odotettavissa oleva lainanhoitajousto on osoitus luottoriskin merkittävästä kasvusta ja edellyttää saamisen siirtämistä arvonalentumismallin vaiheesta 1 vai-

¹⁴ <https://www.esma.europa.eu/press-news/esma-news/esma-publishes-23rd-extract-eecs-database>.

heeseen 2. Lisäksi yhteisöjen on aina huolellisesti arvioitava, onko saaminen arvoltaan alentunut ja mahdollisesti luokiteltava se vaiheeseen 3. Julkaistujen valvontapäätösten tavoitteena on edistää IFRS:n yhtenäistä soveltamista Euroopassa.

Yli puolet selvityksen rahoituslaitoksista kertoi käyttävänsä myönnettyjä lainanhoitajoustoja¹⁵ osoitukseksi luottoriskin merkittävästä kasvusta. IFRS-valvonta kiinnitti huomiota, ettei yksikään rahoituslaitos esittänyt odotettavissa olevia lainanhoitajoustoja SICR-indikaattoreina.

IFRS 9:n mukaisessa arvonalentumismallissa saaminen voidaan siirtää takaisin vaiheesta 3 vaiheeseen 2 ja vaiheesta 2 vaiheeseen 1. Tämä edellyttää saamiseen kohdistuvan luottoriskin alentumista siten, että vaiheeseen 2 tai 3 siirtämisen kriteerit eivät enää täyty, mikä voi näkyä mm. erääntyneiden maksujen suorittamisena. Standardissa todetaan muutettujen rahoitus sopimusten yhteydessä, että tyypillisesti asiakkaan tulisi osoittaa hyvää johdonmukaista maksukäyttäytymistä jonkin ajanjakson ajan, ennen kuin luottoriskin katsotaan alentuneen. (IFRS 9.5.5.7, IFRS 9.B5.5.27)

Selvityksen rahoituslaitokset käyttivät arvonalentumismalleissaan hyvin eripituisia ajanjaksoja, kun ne arvioivat rahoitusvarojen siirtämistä takaisin vaiheeseen 2 tai 1. Tilinpäätökset eivät tavallisesti sisältäneet perusteluita käytettyjen ajanjaksojen pituuksille. Yli puolet rahoituslaitoksista ei tilinpäätöksessään esittänyt tietoja käytetyistä ajanjaksoista.

Parannettavaa odotettavissa olevien luottotappioiden mallien kuvaamisessa

Erilaiset yhteisökohtaiset odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämisen mallit ovat standardin mukaan sallittuja, kun ne täyttävät IFRS 9:n vaatimukset. Yhteisöjen tulee IFRS 7.35A-38:n mukaan tilinpäätöksessä selostaa odotettujen luottotappioiden määrittämisessä käytettyjä syöttötietoja, oletuksia ja arviointimenetelmiä. Lisäksi tilinpäätöksen tulee sisältää laadullisia ja määrällisiä tietoja luottoriskeistä ja niiden hallinnasta siten, että tilinpäätöksen käyttäjän olisi mahdollisuus ymmärtää ja arvioida yhteisön luottoriskiä. Lisäksi tavoitteena on laadullisten ja määrällisten tietojen yhdistäminen siten, että lukijan on mahdollista muodostaa kokonaiskuva. (IFRS 7.31-38)

Kaikki selvityksen rahoituslaitokset käyttivät ainakin joihinkin rahoitusvarojen ryhmiin PD*LGD*EAD -mallia¹⁶ määrittäessään odotettavissa olevien luottotappioiden määrää. Lisäksi useat pankit käyttivät joihinkin rahoitusvarojen ryhmiin historiallisen luottotappioasteen mallia oikaistuna tulevaisuuden ennusteiden vaikutuksilla. Kaikki selvityksen rahoituslaitokset kuvasivat käyttämiään arvonalentumismalleja, mutta kuvausten yksityiskohtaisuudessa oli selkeitä eroja. Paikoin tilinpäätökset sisälsivät erittäin hyvää pankkikohtaista kuvausta malleista tai luottoriskeistä. Harvoista tilinpäätöksistä kävi kuitenkin riittävän yksityiskohtaisesti ilmi, miten PD*LGD*EAD -mallin parametrit oli määritetty ja mitkä niiden määrittämisessä olivat olennaisimmat tekijät ja arvot. Joissakin tapauksissa tilinpäätöksen lukijalle jäi esimerkiksi epäselväksi, määrittikö pankki arvonalentumismallissa käytetyn PD:n saamistasolla, asiakastasolla, rating-tasolla vai portfoliotasolla ja milloin kyseessä oli seuraavan 12 kuukauden PD ja milloin koko voimassaoloajan PD.

Tilinpäätöksiä läpikäydessään IFRS-valvonta havaitsi myös, että pankit saattoivat esittää hyvää laadullista kuvausta luottoriskin osa-alueista tilinpäätöksen ulkopuolella, mutta eivät välttämättä käyttäneet riskikäsiviittauksia, joiden avulla lukijan olisi ollut mahdollisuus yhdistää eri tietoja selkeäksi kokonaiskuvaaksi (IFRS 7.35C).

¹⁵ Taloudellisissa vaikeuksissa oleville velallisille annettu helpotus lainanhoitovelvoitteisiin.

¹⁶ Maksukyvyttömyyden todennäköisyys PD, tappio-osuus LGD, vastuu maksukyvyttömyyshetkellä EAD.

Pääsääntöisesti selvityksen rahoituslaitokset esittivät IFRS 7.35H:n mukaisesti tappiota koskevan vähennyserän alku- ja loppusaldon välisen täsmäytyslaskelman.

Lopullisen luottotappion kirjaamisen perusteet on arvioitava huolella

IFRS 9.5.4.4 edellyttää¹⁷: "An entity shall directly reduce the gross carrying amount of a financial asset when the entity has no reasonable expectations of recovering a financial asset in its entirety or a portion thereof. A write-off constitutes a derecognition event (see paragraph B3.2.16(r))." Soveltamisohjeissa esimerkin avulla ohjeistetaan lopullisen luottotappion kirjaamisen ajankohdasta, jossa tulee huomioida tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota. IFRS 7.35F(e) edellyttää yhteisöjä tilinpäätöksessä esittämään lopullisten luottotappioiden kirjaamisperiaatteet.

Selvityksestä kävi ilmi, että tyypillisesti suomalaiset rahoituslaitokset pitivät lopullisen luottotappion kirjaamisen kriteereinä esimerkiksi perintätoimien päättymistä, vakuuksien realisointia tai velallisen konkurssia. Rahoituslaitosten tilinpäätöksistä saadun tiedon perusteella vaikuttaa siltä, että rahoituslaitosten on tarpeen arvioida huolella soveltamansa lopullisen luottotappion kirjaamisen perusteet.

Lisätietoja antaa

Leena Sinisalo, johtava IFRS-tilinpäätösasiantuntija, leena.sinisalo(at)finanssivalvonta.fi

ESMAN tilinpäätösvalvonnan painoalueet vuodelle 2020 – tiedonanto entistä laajempi kattaen muun kuin taloudellisen informaation ja vaihtoehtoiset tunnusluvut

Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen ESMA julkaisi 22. lokakuuta Euroopan tilinpäätösvalvojen yhteiset painoalueet eli [European Common Enforcement Priorities](#) (ECEP), jotka koskevat listattujen yhtiöiden vuoden 2019 IFRS tilinpäätöksiä.

Painoalueita koskeva tiedonanto on jaettu kahteen erilliseen osioon (sections), joista ensimmäisessä esitetään IFRS-standardeja koskevat painoalueet ja jälkimmäisessä muut kuin IFRS-raportointia koskevat raportointiaiheet, joihin ESMA haluaa kiinnittää yhtiöiden huomiota. Ensimmäisessä osiossa esitetyt IFRS-standardeja koskevat painoalueet ovat

- IFRS 16 *Vuokrasopimukset* soveltamiseen liittyvät kysymykset
- viimevuotisten IFRS 15 *Myyntituotot asiakassopimuksista* ja IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* soveltamiseen liittyvien kysymysten seuranta (ECEP 2018) ja
- IAS 12 *Tuloverot* soveltamiseen liittyviä erityiskysymyksiä (sis. IFRIC 23 *Tuloverokäsittelyjä koskeva epävarmuus*).

Jälkimmäinen osio käsittelee vaihtoehtoisten tunnuslukujen ja muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia, josta alla enemmän. Vaihtoehtoisten tunnuslukujen raportoinnissa ESMA haluaa kiinnittää yhtiöiden huomiota

¹⁷ Suomenkielinen käännös: "Yhteisön on suoraan pienennettävä rahoitusvaroihin kuuluvan erän bruttomääräistä kirjanpitoarvoa, kun se ei voi kohtuudella odottaa saavansa perityksi rahoitusvaroihin kuuluvaa erää kokonaan tai osaksi. Lopullisen luottotappion kirjaaminen on taseesta pois kirjaamiseen johtava tapahtuma (ks. kappale B3.2.16(r))."

- IFRS 16 *Vuokrasopimukset* soveltamiseen liittyvien vaikutusten selkeään esittämiseen vaihtoehtoisissa tunnusluvuissa
- vaihtoehtoisten tunnuslukujen käytön selostamiseen.

Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointi

Ympäristö- ja sosiaalisen vastuun sekä hyvän hallintotavan (ESG¹⁸) merkitys on kasvanut yhtiöiden toiminnassa. Sijoittajat ja eri sidosryhmät odottavat yhtiöiltä enenevässä määrin tietoa niiden toiminnasta ESG-asioiden edistämiseksi. ESMA nostaakin tiedonannossaan esiin sellaisia yleisiä periaatteita ja sisältöön liittyviä suosituksia, joiden noudattaminen parantaisi muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia. Yhteisten eurooppalaisten tavoitteiden mukaisesti ympäristövastuu painottuu tällä hetkellä ilmastonmuutoksen torjumiseen. Euroopan komissio julkaisi kesäkuussa 2019 yritysten ilmastoraportointia koskevat [suuntaviivat](#), johon myös ESMA viittaa tiedonannossaan. Komissio painottaa raportoinnin lisäparannusten tarpeellisuutta ja kiireellisyyttä.

Raportoinnin keskeisistä periaatteista ja sisällöstä

Listayhtiöt ovat noudattaneet [kirjanpitolakiin](#) implementoitua muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisdirektiiviä (direktiivi) kahden vuoden ajan raportoimalla tiedot joko toimintakertomuksessa tai erillisessä kertomuksessa. Tähän mennessä kerättyjen havaintojen perusteella ESMA kehottaa yhtiöitä kiinnittämään tietojen raportoinnissaan huomiota erityisesti olennaisuusarviointiin, tietojen kattavuuteen, tasapuoliseen esittämiseen sekä löydettävyyteen.

Raportoinnin sisällön osalta ESMA nostaa tärkeimmiksi kysymyksiksi

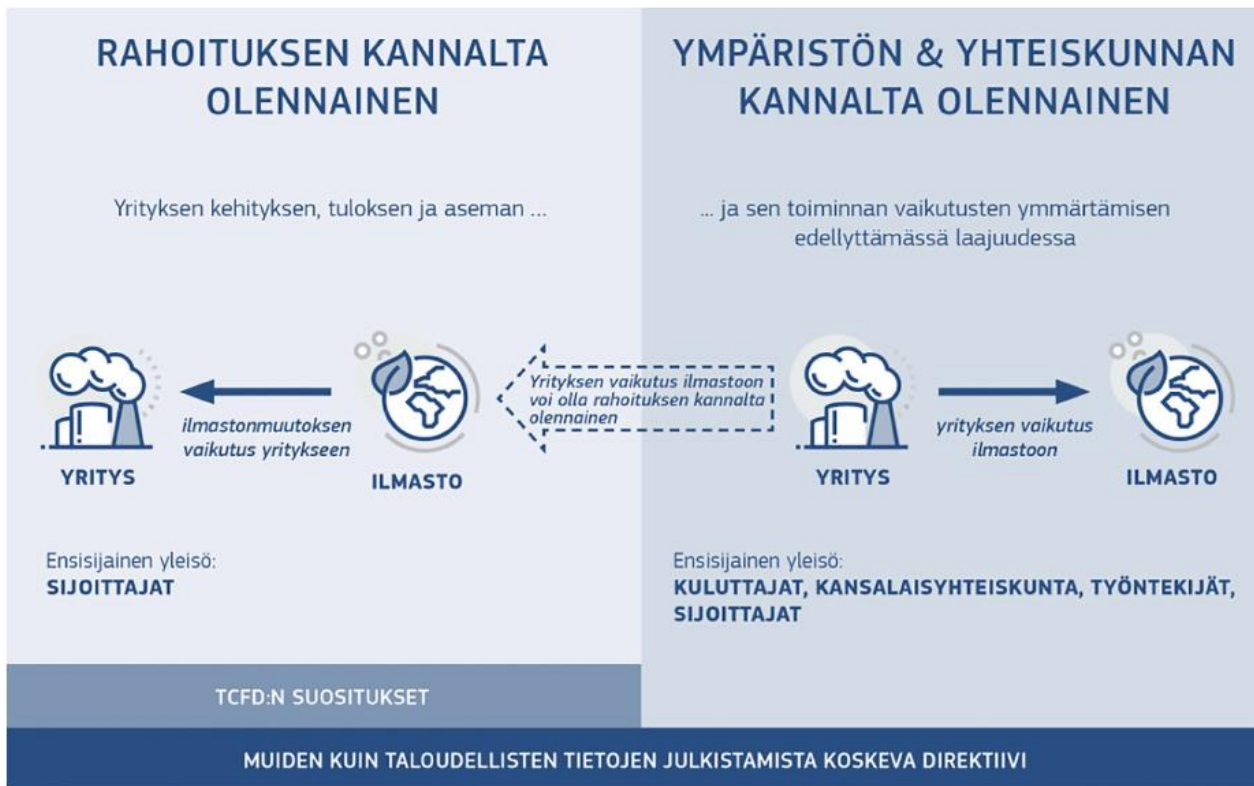
- ympäristö- ja erityisesti ilmastoraportoinnin
- merkityksellisten tulosindikaattoreiden valinnan ja esittämisen
- raportointikehysten tai -standardien käytön ja niihin viittaamisen ja
- koko arvoketjua koskevan raportoinnin.

Direktiivin kantava ajatus on olennaisuuden arviointi kahdesta eri näkökulmasta: miten yhtiön toiminta vaikuttaa ympäristöön, sosiaalisiin sidosryhmiin ja yhteiskuntaan ja toisaalta miten ympäristön, sidosryhmien ja yhteiskunnan muutokset tai odotukset vaikuttavat yrityksen toimintaan riskien tai mahdollisuuksien muodossa.

Komission antamissa suuntaviivoissa on selvennetty direktiivin tarkoittamaa olennaisuusarviointia. Viimeisimmissä, kesäkuussa 2019 annetuissa suuntaviivoissa komissio antaa yhtiöille käytännön suosituksia erityisesti siitä, miten ne voisivat parantaa raportointia oman toimintansa ilmastovaikutuksista sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksista omaan toimintaansa. Alla esitetty kuva havainnollistaa hyvin olennaisuuden arviointia kahdesta eri näkökulmasta.

¹⁸ ESG on lyhenne environmental, social ja governance -sanoista.

Kuvio 1: Olennaisuuden arviointi kahdesta eri näkökulmasta ilmastoon liittyvien tietojen raportoinnissa

*Rahoituksen kannalta olennainen ymmärretään tässä laajassa merkityksessä, jolloin tietojen katsotaan vaikuttavan yrityksen arvoon eikä pelkästään tilinpäätökseen sisältyviin rahoitustoimenpiteisiin.

** TCFD = Task Force on Climate-related Financial Disclosures
G20-maiden finanssimarkkinoiden vakauden valvontaryhmän (Financial Stability Board) perustama ilmastoon liittyviä rahoitusriskejä käsittelevä työryhmä (TCFD) julkaisi kesäkuussa 2017 suosituksen, jossa kannustetaan yrityksiä antamaan tietoja ilmastoon liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista.

Lähde: Komission tiedonanto, Muiden kuin taloudellisten tietojen raportointia koskevat suuntaviivat: Ilmastoon liittyvien tietojen raportointia koskeva täydennysosa, Euroopan unionin virallinen lehti 20.6.2019.

Lisätietoja antavat

Nina Lindeman, tilinpäätösasiantuntija, nina.lindeman@finanssivalvonta.fi

Sirpa Joutsjoki, markkinavalvoja, sirpa.joutsjoki@finanssivalvonta.fi

Esitteen riskitekijöiden esittämistä koskevat ohjeet voimaan 4.12.2019

Finanssivalvonta saattaa kansallisesti voimaan ESMAn antamat ohjeet ”Esiteasetuksen mukaisesti esitettävistä riskitekijöistä” (ESMA31-62-1293) antamalla määräykset ja ohjeet 9/2019 ”Tietojen esittäminen esiteasetuksen mukaisessa esitteessä”.

Finanssivalvonta suosittelee, että esitteestä vastuulliset henkilöt perehtyisivät ohjeisiin ja noudattaisivat niitä nopeuttaakseen esitetarkastusprosessia, vaikka ohjeet on osoitettu viranomaiselle.

Määräykset ja ohjeet 9/2019 on annettu 25.11.2019 ja ne tulevat voimaan 4.12.2019.

Lisätietoja antaa

Merja Elo, markkinavalvoja, puhelin 09 183 5225 tai merja.elo(at)finanssivalvonta.fi

Johdon liiketoimi-ilmoitusten virhetilanteet ja muutokset tulevaisuudessa

Johdon liiketoimet (MAR artikla 19) on tullut julkistaa ja raportoida Finanssivalvonnalle MAR:n voimaantulon myötä 3.7.2016 lähtien. Liiketoimet on raportoitu Finanssivalvonnalle sähköpostitse pdf-muotoisella lomakkeella. Raportoidut ilmoitukset täyttävät pääosin EU-sääntelyn raportoinnille asettamat vaatimukset, mutta ajoittain ilmoituksia joudutaan korjaamaan. Yleisimpiä virhetilanteita on listattu alla

- Ilmoituksen luonne on virheellinen. Lomakkeella ilmoituksen tyypiksi valitaan joko *Ensimmäinen ilmoitus* tai *Muutos*. Näistä *Ensimmäinen ilmoitus* tulee valita aina silloin, kun raportoidaan uudesta liiketoimesta. Muutosilmoitusta käytetään vain silloin, kun korjataan jo lähetettyä ilmoitusta. Erityisesti huomiota tulisi kiinnittää siihen, että muutosilmoituksessa viitteeksi laitetaan alkuperäisen korjattavan ilmoituksen viitenumero. Mikäli viitenumero jää tyhjäksi, ei korjaus kohdistu oikein.
- Hinnan yksikkö on täytettävä myös niissä tapauksissa, kun yksikköhinta on 0. Yleisimmin virheen aiheuttaa liiketoimi, jossa tapahtuma on hinnaton. Hinnan yksikköä ei kuitenkaan voi tällaisessakaan tapauksessa jättää tyhjäksi, vaan tapauksesta riippuen tähän tulisi täyttää joko valuutta tai *Ei sovellu*. Tarkempia ohjeita valintaan löytyy Finanssivalvonnan verkkopalvelun [ilmoitusesimerkeistä](#).
- Kauppatietoihin ei saisi jättää tyhjiä rivejä. Koska liiketoimia raportoidaan toteutuneiden kaupankäyntierien mukaan, tulee liiketoimen yksityiskohtaisiin tietoihin usein listata useampia rivejä, joista lomake laskee automaattisesti yhdistetyt tiedot. Joissain tapauksissa rivejä on kuitenkin lisätty lomakkeelle enemmän kuin varsinaisia kaupankäyntieriä. Tämä aiheuttaa lomakkeella teknisen virheen, joten ylimääräiset rivit tulisi aina poistaa ennen lähettämistä.

Johtohenkilöiden liiketoimien ilmoittaminen Finanssivalvonnalle muuttuu lähitulevaisuudessa käyttöön otettavan Finanssivalvonnan sähköisen asiointipalvelun myötä. Tällöin nykyistä pdf-lomaketta vastaava sähköinen lomake täytetään ja lähetetään Finanssivalvonnalle suoraan selaimen kautta. Sähköpostitse lähetettävästä lomakkeesta luovutaan siirtymäajan jälkeen. Asiointi tulee edellyttämään ilmoituksen lähettäjältä tunnistautumista Väestörekisterikeskuksen Suomi.fi -palvelussa, mutta ilmoitus on jatkossakin mahdollista tehdä myös toisen henkilön puolesta. Muutos tulee vaikuttamaan myös virheellisten tai puutteellisten ilmoitusten käsittelyyn. Jos ilmoitus on virheellinen tai puutteellinen, sähköisen asiointin lomake osoittaa virheellisesti tai täyttämättä jätetyt kentät. Nämä kohdat tulee korjata, ennen kuin asiointissa

on mahdollista siirtyä eteenpäin. Muutosilmoitusta tehtäessä korjattava ilmoitus valitaan jatkossa vetovalikon kautta, mikä jättää myös vähemmän tulkinnanvaraa siitä, miten alkuperäiseen ilmoitukseen tulee viitata. Sähköisen asiointin palvelu tulee täten helpottamaan ilmoitusten tekoa tulevaisuudessa, mutta edellä listattuihin virhetilanteisiin on hyvä kiinnittää huomiota jo ennen palvelun käyttöönottoa, jotta asiointi olisi mahdollisimman sujuvaa jatkossa.

Finanssivalvonta antaa lisätietoja asiasta lähempänä sähköisen asiointipalvelun käyttöönottoa.

Lisätietoja antaa

Matti Tulkki, markkina-avalvoja, puhelin 09 183 5277 tai [matti.tulkki\(at\)finanssivalvonta.fi](mailto:matti.tulkki(at)finanssivalvonta.fi)

Listayhtiöiden sähköisestä XBRL-raportoinnista tietoa RTE-seminaarissa Otaniemessä

Finanssivalvonta, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun Real-Time Economy (RTE) -ohjelma ja Suomen XBRL-konsortio järjestivät 14.11.2019 Aalto-yliopistolla Otaniemessä seminaarin tilinpäätösten sähköisestä raportoinnista. Seminaariin osallistui yli 200 listayhtiöiden edustajaa ja muita asianosaisia.

Seminaarin aamupäivän teemana oli listayhtiöiden ESEF-tilinpäätösraportointi (ESEF – European Single Electronic Format), joka tulee voimaan vuoden 2020 tilinpäätöksistä alkaen. Seminaarissa kuultiin muun muassa Nokia Oyj:n kokemuksista XBRL-raportoinnista Yhdysvalloissa. Iltapäivän aiheena oli pienten ja keskisuurten yritysten sekä kuntien XBRL-raportointi. Seminaarissa oli mukana runsas määrä ohjelmistotoimittajia ja palveluntarjoajia, joiden tuotteisiin ja palveluihin seminaariin osallistuvat pääsivät tutustumaan.

Katso seminaarin esitysmateriaalit ja seminaariin osallistuneiden palveluntarjoajien yhteystiedot [täältä](#). Katso myös [XBRL Suomen](#) sekä [Finanssivalvonnan](#) verkkosivut.

Lisätietoja antaa

Riitta Pelkonen, IFRS-tilinpäätösasiantuntija, [riitta.pelkonen\(at\)finanssivalvonta.fi](mailto:riitta.pelkonen(at)finanssivalvonta.fi)

Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen uusi osoite

Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen ESMA on muuttanut. ESMA:n uusi osoite on 201-203 Rue De Bercy 75012 Pariisi. Toimisto on aivan Gare de Lyonin vieressä.

Lisätietoja Markkinat-tiedotteesta antaa

Pääomamarkkinoiden valvonta, puhelin +358 9 183 5577